

POLICY PAPER

**NOVÁ STRATEGIE ČR VŮČI STŘEDOMOŘÍ
A BLÍZKÉMU VÝCHODU**

Jaroslav Bureš

Listopad 2004

**Ústav mezinárodních vztahů
Nerudova 3
118 50 Praha 1**

Tento autorský text neprošel ediční úpravou.

Nová strategie ČR vůči Středomoří a Blízkému východu

Jaroslav Bureš

Postupný příklon k multilateralismu

Po skončení studené války došlo k marginalizaci regionu Středomoří a Blízkého východu z politické a ekonomické oblasti, protože veškerý zájem ČSFR a ČR se přenesl na země EU a USA. Od roku 1995 byl patrný proces vynucené multilateralizace české zahraniční politiky ve vztahu ke středomořskému prostoru pod vlivem zvýšeného zájmu NATO (Středomořská iniciativa), EU (euro-středomořské partnerství), ZEU (středomořský dialog) a OBSE (zapojení středomořské skupiny států v roli pozorovatele) o oblast jižního Středomoří.

Možnosti ČR při formování Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (CFSP) EU

Se vstupem do NATO a blížícím se členstvím EU se tato tendence projevovala ještě výrazněji v procesu zahraničně-politického rozhodování a hledání přístupů k blízkovýchodní, středomořské oblasti. Po rozšíření EU vzrostla prestiž, role a také možnosti nových členských zemí v procesu formování společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, což si začali uvědomovat partneři z jižního Středomoří. Rámcová strategie společné zahraniční a bezpečnostní politiky (CFSP) vůči Středomoří byla vypracována v roce 2000, ale rozhodující pro formování české strategie vůči regionu budou asociační dohody, jež dosud uzavřela EU s většinou středomořských zemí a závěry ministerských euro-středomořských „summitů“, zvláště Valencijský akční plán a Barcelonská deklarace. Česká zahraniční politika nebude po rozšíření vycházet pouze z vlastních národních zájmů, ale při formulaci svých cílů by měla respektovat politické, ekonomické a především bezpečnostní zájmy ostatních členských zemí, zvláště těch, jež hlídají vnější schengenskou hranici ve středomořském prostoru. Očekává se, že v základních přístupech se nebude naše zahraniční politika zásadně odchylovat od celoevropské. Platí to zvláště pro přístupy k řešení blízkovýchodního konfliktu.

Definování zájmů EU v regionu

V bezpečnostní oblasti je třeba při formulování naší strategie vůči regionu vycházet z několika závažných skutečností: značná závislost většiny zemí EU na dovozu strategických surovin z této oblasti; zájem na bezpečnosti jižních schengenských hranic; hrozba radikalizace početné muslimské komunity v Evropě; tradiční a velmi silné kulturně-historické vazby některých evropských zemí v regionu datující se z dob kolonialismu.

Dilema národní zájmy versus CFSP v rámci EU

Proces rozhodování v záležitostech týkajících se Středomoří a Středního východu v rámci klíčových orgánů a institucí EU (Rada, Evropský parlament, trojka, předsednictví, Evropská komise - příslušná ředitelství a delegáti v třetích zemích) má své nepsané zákonitosti, mechanismy a zvyklosti, z kterých by měla česká zahraniční politika vycházet a řídit se jimi. Evropská zahraniční a bezpečnostní politika ve vztahu ke Středomoří a Blízkému východu sice vychází z klíčových multilaterálních dokumentů, jakými Evropská smlouva, Společná strategie EU vůči Středomoří z Feiry či Barcelonská deklarace, ale v praktické diplomacii hrají nemalou úlohu i zájmy národních států, jež mnohdy nezapadají do předem vymezených multilaterálních scénářů.

Bude vhodné nalézt způsoby optimálního a komplementárního sladění našich krátkodobých a dlouhodobých cílů v regionu Středomoří a Středního východu nejen se

společnou zahraničně-politickou a bezpečnostní strategií EU, ale i tradičními zájmy jednotlivých členských zemí a skutečnými potřebami středomořských, nečlenských zemí v období globalizace.

Zájmy členských zemí EU v regionu a jejich hierarchie

Existuje určitá hierarchie kompetencí a práva rozhodujícího slova některých zemí při projednávání regionálních záležitostí, jež je odvozena od kulturně-historických (koloniálních) a preferenčních politických, ekonomických vazeb. Tento stereotyp v rozhodovacím procesu sice vyvolal četné spory a zabránil uplatnění společné zahraniční a bezpečnostní strategie EU vůči regionu v klíčových okamžicích, ale přesto je respektován a udržován. Je známo, že Francie si vyhrazuje rozhodující vliv nad evropskou politikou vůči magribským zemím, především vůči Alžírsku, a také vůči Libanonu. Francie měla značné ekonomické zájmy Iráku (pohledávky a uzavřené kontrakty) a proamerické postoje SVE v době irácké krize vyvolaly silně negativní reakce a zklamání Paříže.

Druhořadé středomořské mocnosti - Itálie a Španělsko často žárlí na francouzskou hegemonii v regionu, ale rovněž jejich klíčové bezpečnostní zájmy jsou většinou členů respektovány, protože jsou to země, jež chrání jižní schengenskou hranici EU před různými riziky ohrožujícími přímo i nepřímo evropský prostor. Přesto jejich vliv těchto zemí je menší než francouzský, což Aznarovo Španělsko i Berlusconiho Itálie kompenzovaly větší orientací na USA. Menší vliv Španělska se projevil i v jeho neschopnosti přesvědčit ostatní členské země o vhodnosti jeho postojů např. k Západní Sahaře, marocko-španělskému sporu o ostrůvky Perejil či africké enklávy Mellilu a Ceutu aj. Naopak Španělská diplomacie stála u zrodu velkých multilaterálních procesů v regionu jakými byly v 90. letech madridský mírový proces a barcelonské euro-středomořské partnerství. Británie často kopíruje a podporuje zahraniční politiku USA, i když do ní vnáší vlastní a evropské prvky. Německo, i když je hegemonem severní skupiny, většinou zastává v poslední době podobné postoje jako Francie výměnou za větší pochopení německé východní politiky Paříží.

Ostatní země, snad kromě některých malých zemí Řecka, Malty a Kypru, projevují okrajový zájem či se zaměřují ad-hoc na dílčí regionální problémy. Zřejmě do této skupiny bude patřit i Česká republika. Například nedávno přijaté členské země ze Skandinávie si našly v rámci euro-středomořského partnerství takové formy spolupráce, jež odpovídají jejich možnostem a zájmu. Švédsko se svým tradičním důrazem na morálku v mezinárodních vztazích se začalo angažovat ve středomořském dialogu civilizací. Více pragmatické Finsko se soustředilo na ekologii a Dánsko zase preferuje lidská práva. Rovněž od ČR se očekává, že si vybere určitou sféru kooperace, které se bude náležitě věnovat.

Rozšíření a jeho dopad na poměr sil a vlivu v rámci EU

V rámci EU probíhá tradičně určitá rivalita mezi jižní a severní skupinou, ke které budou patřit i přijaté visegrádské země. Rozšíření EU v květnu 2004 znamenalo výrazné posílení severní a východní skupiny, jež je populačně silnější, na úkor jižního, „středomořského klubu“. Tato nerovnováha se projeví v procesu rozhodování Rady ministrů a může se zdát i zdrojem nedůvěry, nedorozumění při řešení hlavních problémů euro-středomořského partnerství (migrace, obchod, energetika, investice a zemědělství) i možných konfliktů. Země jižního Středomoří mají obavy z konkurence nových členských zemí na trzích EU v některých oblastech (textil, zemědělství, migrace a pracovní trh), ale předběžné výzkumy této problematiky prokazují, že dopady budou mnohem menší než po přijetí jižních zemí v 80. letech (Španělsko, Portugalsko, Řecko) vzhledem k odlišné komoditní struktuře a charakteru pracovní síly.

Stimulem zájmu o středomořský region se staly bohužel bezpečnostní rizika, jež z této oblasti vycházejí: terorismus, ilegální migrace, zbraně hromadného ničení, konflikty, hrozba

přerušení dodávek ropy. Klíčovou roli pro stabilizaci regionu však bude hrát ekonomika vzhledem k očekávanému vytvoření euro-středomořské zóny volného obchodu.

Česká zahraniční politika vůči Středomoří

ČR, podobně jako většina nově přijatých zemí či kandidátských EU, snad s výjimkou Kypru a Malty, nevypracovala od roku 1993 žádnou komplexnější strategii vůči Středomoří. Dosavadní politika vůči tomuto regionu nebyla aktivní, ale spíše se orientovala na monitorování euro-středomořské spolupráce či ad hoc reakce na významné události. Prioritu měly bilaterální vztahy. Většinou jsme byli spíše neochotně vtahováni do událostí tlakem ze strany EU, OSN či USA, ale vlastní iniciativa v této oblasti byla ojedinělá

Proces rozšíření bude mít vliv na nové rozložení zájmů, charakter politického rozhodování i koncepční rozpracování politiky EU vůči Středomoří. Jsou obavy, že některé nové země, včetně ČR budou klást větší důraz na dimenzi v ose východ-západ a ignorovat jižní středomořskou dimenzi. Proces rozšíření se stal důvodem k přehodnocení barcelonského procesu, což se právě děje.

Transatlantické neshody a česká diplomacie

V rámci transatlantického spojení EU-USA existují v mnoha ohledech identické zájmy, i když rozdíl existuje v míře důrazu na jednotlivé aspekty. Značné rozdíly jsou nepochybně ve výběru nástrojů k prosazení politických konečných cílů, jež jsou odlišné. V americké zahraniční politice současné vlády převažují dlouhodobé mocenské, globální kalkuly, zatímco EU preferuje především stabilitu na svých jižních hranicích. Pokud nedojde k zásadnímu přehodnocení způsobů, jakým současná americká vláda prosazuje své národní zájmy (jednostrannost, preventivní a silové metody, podceňování možností prevence konfliktů), lze očekávat v následných letech vážné neshody mezi EU a USA ve Středomoří a na Středním východě. Podobný vývoj přinese komplikace pro naši zahraniční diplomacii, jež preferuje dobré vztahy s oběma transatlantickými spojenci. Bude třeba předem připravit hierarchii hodnot, jež budeme preferovat v případě vypuknutí další krize, abychom se mohli kvalifikovaně a jasněji vyjadřovat k předpokládaným problémům a nenarušily naše spojenecké vztahy.

Středomořská dimenze NATO a ČR

Po pražském a istanbulském summitu NATO a v souvislosti narůstajícími teroristickými útoky ve světě vzrostl význam dialogu NATO-Středomoří, jež je zaměřen na odbourávání vzájemných stereotypů a spolupráci v oblasti měkké, nevojenské bezpečnosti. Česká republika by se měla do něho z těchto důvodů aktivně zapojit. Otevření české kontaktní ambasády NATO v některé blízkovýchodní zemi nepochybně posílí naši angažovanost a vliv v neklidném regionu. Naš zájem o středomořskou iniciativu NATO by měl podporovat plánované sblížení barcelonského procesu a středomořské iniciativy NATO a koordinaci obou dialogů. Zvýšený intervencionismus NATO v islámském, širším Středním východu (near abroad), tj. mimo vlastní území vymezené článkem pět washingtonské smlouvy, na němž se ČR bude více přímo i nepřímo podílet, zvýší podstatně riziko možných teroristických útoků i proti našim zájmům a občanům. Naše bezpečnostní doktrína musí přihlídnout k těmto rizikům a hledat adekvátní opatření.

Zásady vyvážené politiky ČR vůči blízkovýchodnímu konfliktu

Spravedlivé řešení blízkovýchodního konfliktu v souladu s mezinárodním právem a příslušnými rezolucemi OSN se stalo v současnosti podmínkou pro dynamizaci euro-středomořského partnerství a bezpečnostní stabilizaci Blízkého východu, což jsou hlavní priority EU. Česká zahraniční politika je vnímána oběma zneprátenými stranami v

blízkovýchodním konfliktu jako vyvážená a důvěryhodná, což posiluje naše pozice nestranného arbitra-zprostředkovatele po vstupu do EU. Tento image a vyvážený postoj je třeba chránit za všech okolností a nenechat se vtáhnout do pozice obhájce některých současných kontraverzních izraelských přístupů v rámci evropských institucí a orgánů. Porušení této klíčové zásady by zhoršilo vztahy s některými členskými zeměmi EU a především i s arabsko - islámským blokem zemí.

Je třeba brát na vědomí, že od poloviny 70. let existuje silná rivalita mezi EU a izraelsko-americkým blokem, jež odmítal až donedávna významnější politickou roli EU při řešení. Ta byla omezena na roli pozorovatele či finančníka mírového procesu, ale v současné etapě politický vliv EU zesílil v oblasti natolik, že podobná okrajová role je pro ní nepřijatelná. Situace se pozvolna mění po zformování zprostředkovatelského kvartetu a realizaci mírového plánu Cestovní mapy. Česká republika by měla využívat svých tradičních politických a ekonomických vazeb k posilování evropské role ve všech oblastech.

Rizika irácké krize a aktuální úkoly evropské-české politiky

Irácká krize odhalila meze politiky vycházející z respektování zájmů silného patrona či většiny, sledování krátkodobých pragmatických výhod na úkor propracované a vyvážené strategické nadhledu, jež by přinesl v dlouhodobější perspektivě mnohostranný respekt. Závěry posledního zasedání G8, euro-amerického summitu i istanbulskeho summitu prokázaly, že unilateralismus neokonzervativní vlády USA sice slavil úspěchy na válečném poli, ale zcela se neosvědčil v nákladné, postkrizové fázi, poválečné stabilizace ohnisek napětí, kdy bylo třeba budovat nové struktury státu, tj. především v Iráku. Bushova vláda dala jednoznačně najevo, že potřebuje evropské spojence i OSN pro plán na stabilizaci širšího Středního východu, aby se z Iráku nestalo mimořádně nebezpečné ohnisko nestability v regionu, jež by bylo mnohem nebezpečnější než tomu bylo za diktátora S. Husajna. Možný rozpad iráckého státu by nastartoval skrytý destabilizační potenciál (např. emancipační hnutí etnických menšin a konfesí). Nestabilita v tomto regionu se mnohem více dotýká bezpečnostních zájmů EU (terorismus, existence silné muslimské diaspory v EU a přenášení politické nestability regionu do hostitelské země, hrozící nelegální migrace, příliv azylantů, ohrožení euro-středomořského partnerství, ekonomická destabilizace regionu se sociálními dopady), než jejího transatlantického spojence. Hrozící destabilizace trhu s ropou a rostoucí ceny strategické suroviny ohrožují ekonomickou stabilitu EU, jež je více závislá na dovozu ropy z této oblasti.

Nyní jsme svědkem toho, že členské země EU i NATO jsou chtít-nechtít vtahovány do stabilizačních aktivit v Iráku i Afghánistánu, i když mnoho z nich mělo vážné výhrady k americkému jednostrannému intervencionismu v Iráku a prioritou byl pro ně spíše proces rozšiřování EU. Situace je natolik vážná, že přímá či nepřímá pomoc Iráku v jeho úsilí na upevnění jeho státnosti, bezpečnosti a integrity se jeví jako nutná. Absolutní prioritou je vybudování silné centrální armády a bezpečnostních složek, aby mohla být přímá vojenská angažovanost USA a států NATO na iráckém území co nejrychleji ukončena, což bude podmínkou pro skutečnou stabilizaci regionu. ČR by se měla do tohoto procesu podle svých možností zapojit. Nutná je větší angažovanost OSN a členských zemí Ligy arabských států, jež posílí legitimitu tohoto procesu. Nezbytná je podpora uspořádání demokratických voleb pod mezinárodním dohledem v co možná nejkratší době.

Naplňování českých ekonomicko-obchodních zájmů v regionu po vstupu do EU

Naše hospodářské vztahy s jižním Středomořím měly před naším vstupem především bilaterální charakter a byly určovány našim národním zájmem či konkrétním profitem. Česká republika, coby nový členský stát EU, převzala *acquis communautaire*, což znamená nejen právo Evropského společenství obsažené v prvním pilíři, ale i ostatní předpisy

z druhého a třetího pilíře (společná zahraniční a bezpečnostní politika). ČR bude povinna přizpůsobit se společné obchodní politice a respektovat smlouvy ES s třetími zeměmi, včetně nových asociačních smluv, jež uzavřela EU v posledních devět let s jednotlivými středomořskými zeměmi. Tyto smlouvy jsou natolik komplexní, že výrazně ovlivní vztahy ČR se zeměmi jižního Středomoří i v oblastech, jež byl dříve opomíjeny či přehlíženy.

V ekonomické, obchodní oblasti nastanou po našem vstupu dost závažné změny, jež budou odrážet potřebu vytvořit euro-středomořskou zónu volného obchodu do roku 2010 v souladu se závěry Barcelonské deklarace a asociačními dohodami. Země jižního Středomoří od 1. 5. 2004 vyvážejí průmyslové zboží do ČR bezcelně. Současně byly vývozy průmyslových výrobků nových členů EU zatěžovány stejnými celními tarify, jakými byly zatíženy všechny členské země EU. Tyto tarify se budou až do roku 2010 neustále snižovat, až klesnou na nulu. Postupná liberalizace by měla probíhat i v obchodu se zemědělskými produkty. Většina partnerských zemí Středomoří se řídí pravidly Světové obchodní organizace WTO, jejímiž členy se nedávno staly. V rámci euro-středomořského partnerství bude pro středomořské země otevřena celoevropská vědecká oblast a budou spadat do euro-středomořského systému pravidel o původu zboží. Úspěšně se rozběhl program FEMIP na podporu soukromých investic. Jihostředomořské země přizpůsobují výrobním standardům a normám EU. Navíc započal proces regionální ekonomické integrace, jež zvyšuje atraktivitu oblasti pro potencionální investory.

Jedná se tedy o mimořádně perspektivní partnery, byly doposud přehlíženy naší průmyslovou a obchodní sférou, o čemž svědčí fakt, že obchodní obrat s jižním Středomořím se stále dosahuje na počátku 90. let kolem 1% z celkového obchodního obrátu ČR. Rovněž proexportní opatření jsou nedostatečná. Nebyly přijaty kroky na podporu moderních forem vztahů českých subjektů s partnery v arabských zemích jako jsou společné podniky, transfer technologií a know-how, kapitálové investice, účast na privatizaci některých státních odvětví. Určité možnosti se nabízejí i při participaci na MEDA projektech po našem vstupu do EU a zapojení do barcelonského procesu. Po 11. září je patrný zájem arabských zemí převádět aktiva z USA do evropských zemí a arabského světa. Existují i dobré podmínky pro novou dislokaci arabských přímých investic. Nabízí se využít těchto trendů a pokusit se přesměrovat část investic i do ČR.

Zájem na diverzifikaci dovozů ropy a plynu v ČR

Přestože jsme od konce 90. let začali odebírat v menším množství arabskou ropy, naše závislost na ruské ropě a plynu je stále značná, což by mohlo být v případě nestabilního vývoje ve zdrojové či tranzitní zemi negativní dopad na ekonomickou stabilitu státu. Existují obavy, že charakter naší energetické závislosti bude určovat i politické, bezpečnostní a ekonomické preference v rámci EU, tj. intenzivní orientaci na východ a přezíravost či nezájem vůči Středomoří a Střednímu východu. Aféra kolem krachu ruské firmy Jukos připomněla prioritu přehodnocení energetické politiky se zaměřením na větší diverzifikaci odběru a tranzitu.

Potřeba posílení multikulturální tolerance

Česká republika je stále značně homogenní a relativně uzavřený stát v porovnání s členskými státy EU, jež si nezvykl na multikulturální společnost. Ve veřejnosti i mezi politiky přetrvávají určité negativní stereotypy, jež mohou za určitých podmínek (vyostřené sociální situace) přerůst v xenofobii či dokonce rasistické projevy. Euro-středomořské partnerství nabízí velké množství aktivit, na něž by měla ČR reflektovat a zapojit se aktivně do nich.

Doporučení pro českou zahraniční politiku a obchodní sféru

Pro politickou a bezpečnostní oblast:

- Vypracovat zahraničně- politickou strategii ČR vůči Středomoří, jež musí najít optimálně vyvážený přístup, který bude respektovat hlavní principy CFSP EU, mezinárodní právo, zájmy jednotlivých členských zemí EU, české národní zájmy, transnacionální vazby EU-USA a postoje regionálních zemí.
- Respektovat a přihlížet k zájmům jednotlivých členských zemí, jež si udržely silný vliv v regionu (Francie, Španělsko, Itálie), pro něž vzhledem ke geografické poloze je bezpečnost, stabilita v oblasti životní nutností. Vstřícnost v tomto případě může přispět k většímu pochopení těchto zemí pro záležitosti střední a východní Evropy.
- Zasazovat se o přijetí a respektování společných postojů EU vůči závažným bezpečnostním otázkám vtahujícím se k Středomoří a Střednímu východu, jakými jsou v současnosti: terorismus, ilegální migrace, šíření zbraní hromadného ničení a blízkovýchodní konflikt. Posilovat i bilaterální spolupráci v těchto oblastech se středomořskými partnerskými zeměmi a příslušnými institucemi.
- Zavést a zdokonalovat preventivně-represivní opatření v koordinaci s ostatními zeměmi a příslušnými orgány a institucemi EU. V tomto kontextu je nezbytné posílit spolupráci v boji proti terorismu s jednotlivými členskými zeměmi a Europolem při monitorování, identifikaci, zadržení a vydání osob podezřelých z teroristických aktivit. Vyškolení jazykově a odborně připravených specialistů pro oblast blízkovýchodního terorismu bude klíčovým úkolem.
- Zavést do praxe důslednou azylovou, vízovou a imigrační politiku, jež bude v souladu se standardy EU a bude využívat moderní informační a technické základny.
- Ve vztahu k řešení blízkovýchodního konfliktu zastávat důsledně vyvážené stanovisko vůči oběma konfliktním stranám, i když to nebude momentálně výhodné; respektovat mezinárodní právo a obsah příslušných rezolucí a společných postojů EU v rámci CFSP, řídit se myšlenkami klíčových dokumentů barcelonského euro-středomořského partnerství, přihlížet k mírovým iniciativám LAS a podporovat izraelský plán na úplné stažení z Gazy.
- Pozici úspěšného zprostředkovatele ČR v rámci blízkovýchodního mírového procesu lze naplnit pouze v případě předchozího souhlasu zainteresovaných stran s naší misí a celkové ochoty znepřátelených stran hledat kompromis v dané otázce. V opačném případě je mise zbytečná a může naopak zhoršit naše i evropské pozice ve výbušném regionu.
- Větší důraz klást na permanentní dialog, prevenci konfliktů, posílení důvěry a veškeré silové prostředky, preventivní úder či sankce chápat jako poslední a krajní možnost řešení krizových situací, jež vyžadují patřičný mandát OSN.
- Přehodnotit částečně smluvní základnu se středomořskými zeměmi s ohledem na komunitární smluvní základnu vůči Středomoří. Dohlížet nad plněním smluvních kritérií a poskytovat průběžnou pomoc či podporu podle možností a schopností.

Doporučení pro českou zahraniční politiku a obchodní sféru

Pro ekonomickou a finanční oblast:

- Ministerstvo obchodu a průmyslu by mělo vypracovat střednědobou či dlouhodobou obchodní a investiční strategii vůči středomořskému regionu. Vycházela by z dosavadních aktivit v rámci barcelonského procesu a pomohla by získat pro její realizaci instituce orientované na podporu exportu a investiční aktivity (EGAP, Exportní banka, Czech Trade aj).
- Zahájit informační kampaň ve spolupráci s ministerstvem obchodu a průmyslu, Českou obchodní a hospodářskou komorou, Česko-arabskou obchodní komorou a Czech Tradem, jejímž úkolem bude seznámit obchodní, podnikatelské kruhy s možnostmi spolupráce, využívání komunitárních, euro-středomořských programů a způsobů jejich financování. Bude třeba zdůrazňovat výhody spolupráce s tímto preferovaným regionem zvláště, po vytvoření euro-středomořské zóny volného obchodu během následujících deseti let.
- Instituce, jako jsou ČEB a EGAP by měly zajistit dlouhodobé financování takových projektů za preferenčních podmínek. Vývozcům investičních celků by měl být zajištěn přístup k měkkým úvěrům s nízkou úrokovou sazbou, aby se zvýšila konkurenceschopnost jejich nabídek. ČEB a další české banky by měly financovat projekty v arabském světě na bázi BOO (BOT), zejména v oblasti infrastruktury, kde by šlo o dodávky technologií z ČR
- Sledovat a využívat možnosti k maximální diverzifikaci odběru a transferu strategických surovin (ropy a plynu), abychom v budoucnosti odbourali jednostrannou závislost na jednom zdroji. Středomořská oblast a arabský svět se nabízí jako jedna z racionálních alternativ. Vypracovat energetickou strategii, jež by odrážela podobné uvažování.
- Neusilovat v rámci evropských struktur o maximální přeměrování zájmu a ekonomické, finanční pomoci EU ve prospěch východní Evropy na úkor jižního Středomoří již z toho důvodu, že současné disproporce v rozsahu pomoci, přímých zahraničních investic a úrovni kooperace ve prospěch zemí SVE jsou značné a mají tendenci narůstat.

Pro kulturní a sociální oblast:

- Zapojit se co nejrychleji do kulturní, sociální spolupráce mezi EU a zeměmi jižního Středomoří po nevládní linii. Jedná se o angažovanost v příslušných programech MEDA, aktivitách barcelonského Občanského fóra (Civil Forum), programů decentralizované kooperativní spolupráce či akcích financovaných či pořádaných Euro-středomořskou nadací pro dialog kultur.
- Využít perspektivní možnosti působení na středomořskou veřejnost prostřednictvím nově ustanoveného Euro-středomořského parlamentního shromáždění, jež zahájilo činnost. Vhodná bude účast novinářů, médií na různých akcích a na dialogu se středomořskými partnery, aby se zlepšila informovanost české veřejnosti o barcelonském procesu, jež je v současnosti nedostatečná. Výběr a prezentace informací o regionu spíše napomáhá vytváření negativních stereotypů či xenofobie.